

ABONAMENTUL.

Pentru monarhie:
Pe an 18 cor. $\frac{1}{2}$ an
9 cor. $\frac{1}{4}$ 4:50 fil.

□ □ □

Pentru străinătate:
Pe un an 24 coroane
 $\frac{1}{2}$ an 12 cor. $\frac{1}{4}$ an
6 coroane.

Unirea

INSERTIUNI.

Un șir garmond:
odată 14 fil., a doua
oară 12 fil., a treia
oară 10 fil.

□ □ □

Tot ce privește foaia
să se adreseze la: Re-
dacțiunea și admini-
strațiunea „Unirea”
în Blaj.

Foaie bisericească-politică. — Apare: Marța, Joia și Sâmbăta.

Chestia cvincvenalelor în casa magnaților.

— Discursul Excelenței Sale Mitropolitul Dr. Victor Mihalyi. —

Ședințele din urmă ale Casei de sus au fost tot atâtea prilejuri de elevare sufletească pentru credincioșii noștri, cari privesc cu îngrijorare la viitorul bisericii noastre, în aceste vremuri, când nouri par a se îngămădi tot mai mult asupra capetelor noastre.

Două mari calamități au zguduit în vremea din urmă viața noastră bisericească: *Episcopia de Hajdudorogh*, cu dismembrarea celor 85 parohii ale noastre dela sinul diecezelor mame, și proiectul de lege relativ la *cvincvenalele* preoților, atât de nedrept nu numai față de preoțimea noastră cu cvalificație mai puțină, ci chiar și pentru cei cu cvalificație *deplină*, dar aruncați de soartă în parohii de a doua mână.

Relativ la Episcopia de Hajdudorogh am reprodus cuvântul energic al P. S. S. Episcopului *Vasile* al Gherlei, iar relativ la cvincvenale, avem iarăș deosebita mângâiere sufletească de a reproduce, în numărul nostru de azi, cuvântul bărbătesc și temeinic al I. P. S. Sa Mitropolitului *Victor*, rostit întru apărarea drepturilor preoțimii noastre atât de vitreg tratată în numitul proiect de lege.

Cuvântul Arhierilor noștri iubiți — în armonie înălțătoare cu acela al prelaților ortodoxi — va stârni pretutindeni valuri de grațitudine și mângâiere în rândurile credincioșilor.

Iată, ori cât de mult s'ar frământa valurile în jurul năii amenințate, ea nu se cufundă, căci glasul dumnezeescului Păstor ne spune, chiar în clipele cele mai primejdite, prin rostul Urmașilor Lui: »Indrăsniți, puțin credincioșilor... Nu vă temeți!»

Nu se poate prețui îndeajuns enormul câștig *moral*, ce se revarsă asupra masselor în clipe de aceste solemne, când Arhierul ei, uitând po-

vara vârstei patriarhale, se pune El în primul plan, întâmpinând cel dintâi primejdia, ce are să se năpustească asupra bisericii, în fruntea căreia L-a ridicat Provedința.

Câștig *real* este că ministrul de culte în răspunsul său, a zis cu privire la paragraf 5:

»Dacă preoții voesc ca să fie luați în considerare la cvincvenale au două modalități și anume: 1. Ca să contribuie și comunele bisericești la salariul preotului, iar în rândul al doilea preoții să ceară din nou prețuirea venitelor de până acum. — În cazul acesta este posibilitatea ca preoții să capete cvincvenale«. Iar privitor la preoții cu cvalificație mai puțină a zis Dl ministru: »Pe viitor de asemenea se vor împărtași din ajutor (preoții cu cvalificație mai puțină) și mă voiu nizu, precum a zis aceasta și Dl ministru de finanțe, că îndată-ce situația financiară a statului va permite, să sporim acest ajutor. Din partea mea țin de echitabil aceea ce au zis capii bisericii gr. orientale, că acest ajutor să fie după cât se poate jumătate din cvincvenalul pe care îl capătă ceialați preoți«.

Dăm acum, în întregime, Cuvântul de o extraordinară importanță al Excelenței Sale Părintelui Mitropolit Victor, după notele stenografice:

Excelența Voastră d. president!

Ilustrii magnați!

Proiectul de față voeste să rezolve chestia minimalului venitelor preoțești în forma cvincvenalelor, asigurat pentru bisericile reșcepte.

La începutul veacului trecut, prin 1803 guvernul regesc transilvănean de pe atunci, a conșcris venitele preoților din dieceza gr. cat. a Făgărașului prin comisiuni mixte, trimise la fața locului.

E lucru cunoscut, Ilustrii magnați, că poporul românesc dela noi a fost până atunci cel mai religios popor, ceea ce este un merit al preoților noștri cu cvalificație mai puțină.

Și bunul Dumnezeu să ferească țara noastră iubită, ca acești preoți să nu-și îndeplinească conștientios chemarea lor, pentru că atunci se va slăbi viața bisericească și unde religiozitatea se slăbește, acolo se împuținează și patriotismul adevărat. Primirea proiectului meu este așadar în interesul de mare în-sămânătate al bisericii, ca și al statului.

Nu voesc să abuzez de paciință, Ilustrilor magnați (Să auzim!) amintesc numai, că acele comisiuni mixte au avut îndrumarea, ca să lucre într'acolo, ca comunitățile bisericești, cari s'au format din credincioși mai puțini, dar s'au dezvoltat independent, să fie grupate pe cât e posibil sub conducerea unui preot. Aceasta grupare să fie însă nesocotită de câteori două comune bisericești, combinate pentru a fi împreunate, vor fi la o mai mare distanță de trei sferturi de oră, apoi de câte ori două comune bisericești sunt despărțite prin dealuri mari, și este eschisă posibilitatea unei comunicații ușoare, urgente; de câte ori riuri și părae, cari dacă se revarsă din alviile lor, împedecă pe un restimp oarecare convenirea cu preotul, și în sfârșit dacă credincioșii unei comunități bisericești gr. cat. ar trebui să treacă printr'o comună, care nu este gr. cat. ca să ajungă la preotul lor.

Și dacă nu am lua în deosebită considerare raporturile geografice ale ținuturilor ardelenene, dacă nu am cerceta motivele agrare și urbariale ale multelor comune mărunte, precum și împrejurările etnografice, limbice și sociale a acelor, cari le deosebesc atât de mult una de alta, nu va surprinde pe nime importanța acelei dispoziții umane, pentru ce se a studiat mai deaproape turburările religioase ardelenene (Așa e!)

Comisiunile mixte au lucrat precum li s'au dat îndrumările. S'au conșcris venitele preoților și unde au fost posibil așa ceva s'au grupat comunele bisericești constătătoare din credincioși mai puțini sub îngrijirea unui preot. Au cerut cu toate aceste, că circa 1500 de parohii din dieceza Făgărașului să fie susținute. În urma acestui rezultat surprinzător, abstrăgând dela împrejurarea, că prin aceasta s'a amânat cu un secol chestia organizării parohiilor gr.-cat. ardelenene, am ajuns totuși în posesiunea acelei dispoziții preagrațioasă împărătești, în urma căreia s'au licvidat pe teritoriul erariului pentru preoții gr.-cat. sub titlul de conguă 200 floreni renani, iar pentru capelani 150 floreni renani, în sarcina domeniilor respective.

Acestei dispoziții împărătești este de a se mulțami organizarea acelor 20, zi douăzeci, de parohii aflătoare pe teritoriile domeniilor erariale, cari puse sub iurisdicția patronagiului se bucură până în ziua de astăzi de împrejurări mai favorabile. Dacă pe baza art. de lege XIII. din 1909 au fost împărțite și comunele bisericesti gr.-cat ardelenene de venit congrual, fie-mi permis a atribui aceasta raporturilor de drept, ce s'au ivit pe urma aplicării § 14. art. XLIII. din 1868. adică legea, care are în vedere executarea uniunii Ardealului. Dacă minimalul congrual de 1600 cor. respective 800 cor. pentru administratori pe urma ridicării repentina a prețurilor, nu se mai poate primi și ni se dă acum prilej deci, de a cunoaște în cursul desbaterii acestui proiect, amănunțele unui desnodament contemplat de guvernul regesc pentru a îndestuli pretensiunile echitabile existente.

Este neîndoios, că e un lucru ademenitor de a pune preotului cu puterea legii în perspectivă, pe lângă congrua anuală de 1600 cor., sub titlul de cvincvenal încă o întregire de 1400 cor. Mărturisesc, că și eu sunt recunoscător înaltului guvern regesc, pentru aceasta bunăvoință, prin care grăbește fără amânare, abstrăgând dela toate dispozițiile aspre ale acestui proiect, se ajutozează dintre 671 de preoți, câți are arhidieceza de Alba-Iulia și Făgăraș, 180 de inși. Imi pare rău, că în urma dispoziției § 5 din acești 180 de preoți vor fi numai 43 stabili, asigurați de un venit mai mare, deoarece numai 43 de preoți pot să conteze la toate 5 cvincvenalele, 13 parohi vor primi 4 cvincvenale, 20 două, în alte 20 două, în 84 de parohii numai un singur cvincvenal va ridica venitele preoțești, pentru că triplul venitului curat local, constatat la conscriere, e mai mic decât cvincvenalul dublu, triplu

sau de 4 ori mai mare, ca întregirea congruală cu cvincvenal cu tot. Aceasta dispoziție vătămătoare însă o vestește cel puțin situația celor 180 de preoți, căci deși nu fiecare poate să spereze o ridicare a venitelor preoțești în deplină măsură, fi împărțite guvernul baremii cu un ajutor parțial.

Dar, ce să zic apoi privitor la dispoziția aceea vătămătoare din proiectul de lege, care pe urma § 5 exclude pe parohii celor 494 de parohii dela posibilitatea, ca să li-se ridice minimalul venitelor asigurate lor în lege, cu ajutorul cvincvenalelor? Excelența Sa dl ministru a binevoit a recunoaște la motivarea §-lui 10, că în urma precedentilor și împrejurărilor, nu arareori este de dorit, din punctul de vedere al interesului de stat, ca să se ajute ulterior și astfel de posturi preoțești, cari în urma motivelor stabile, invocate de paragrafi 2 și 5, pe baza proiectului, preste tot nu pot fi sprijinite, sau pot fi ajutate numai sub măsura, stabilită de normală. Fie-mi permis a întreba, pentru ce voește proiectul de față, să excludă de sub scutul legii venitele parohiilor — cari la preoții noștri din cura animarum fac mai mult ca 2 din 3 părți — când în urma minimalului statorit pe baza art. XIII din 1909 și acești preoți stau sub scutul legii? La început dispoziția guvernului transilvanian competent a constatat peste ori ce îndoială, că între împrejurările date, înființarea comunităților bisericesti cu credincioși mai puțini, încă e de a se considera de interes comun.

Aceste considerații au putut să induplece Camera deputaților, ca să omită § 9. din proiect. În motivarea proiectului în § 9. se provoacă însă Excelența Sa și la § 5. Ce ar fi mai firesc că dacă s'a omis § 9 să se omită și §. 5 și încă cu atât mai vartos, că

dacă susținerea comunităților bisericesti cu credincioși mai puțini, poate fi considerată în interesul de obște, cu atât mai mult va fi în interesul public ajutorarea prin lege a parohului și în cazul, când venitul lui local actual nu atinge întru toate măsura pe care o pretinde § 5. Imi ilustrez această deducție logică prin faptul, având de bază raportul comisiunii Instrucțiuni, că prezidentul acelei comisiuni, Excelența Sa Zsilinski Mihály, privitor la ajutorul general al bisericilor protestante a zis, că fiecărui preot protestant i s'a putut da cvincvenalul, fără considerare la venite. Quod uni iustum alteri aequum.

Imi iau voe a atrage atenția Casei de sus și asupra împrejurării, că după ce art. de lege XIII. din 1909 a liquidat pe seama preoțimii catolice întregirea congruei până la 1600, respective 800 cor. a dat-o aceasta din trei izvoare de venit. Unul e fondul religios, al 2-lea cele 700 mii de coroane, provenite pe urma contribuției corului episcopesc, a 3-lea e erariul, care contribuie cam cu tot atâta. Cum a putut așadar împrejurarea aceasta să îndrume înaltul guvern ca la proiectarea cvincvenalelor, respective la conscrierea legală a acelor, să nu recurgă deasemenea tot la aceste 3 izvoare de venit, și a luat singur asupra să proiectarea cvincvenalelor în sarcina erariului? Prin aceasta a trebuit să se excludă din proiectul cvincvenalelor un considerabil număr de preoți funcționi. I-a exclus prin § 5., după ce n'a mai putut să grupeze preoții pe baza §. 9. a lăsat în proiect § 5. după care preotul respectiv poate ținea cont la întregire, numai până la triplul venitului local. Dacă venitul triplu nu e mai mare de 1600 cor., preotul nu capătă nimica și astfel nu capătă nimica din dieceza de Alba-Iulia și Făgăraș 494 de preoți, dintre cari — scuzați că îndrănesc a face aceasta amintire — 180 sunt preoți

FOIȚA.

Cântece.

— Lenau. —

I.

În lacul trist și adormit
Își scaldă chipul blânda lună,
Torcând un vâl de lumină
În a trestişului cunună.

Grăbește-un cerb colo pe munți
Privind sfios în sura noapte —
Prin trestii sburătoarele
Visând să mișcă 'n șoapte.

În ochii-mi lacrimi mi s'astrâng —
Și amintiri cum mă 'mpresoară:
Duios, tăcut, în sufletu-mi
Coboară trist, un cânt de sară...

II.

În zare blânda lună
Se 'nalță ca un disc enorm...
Și ca 'ntr'un vis feeric
În noaptea asta toate dorm.

Luceafărul de sară
Clipește 'ncet și 'nlăcrimat —
Duios și plin de jale
S'aude-un cântec dinspre sat.

Și 'n asta dulce pace
Doar eu mai stau rătăcitor —
Mi-e inima răpusă;
— Și'n mine gânduri vin și — mor...
Val—Ora.

Ceasuri de seara.

Căile fericirii.

(Continuare).

Cel ce plânge plânsul mare al existenței va zice într'o bună zi: zădarnic am venit în lume, zădarnic m'am născut. Tinereta și bogățiile trec, inteligența se întunecă, voința ajunge voință de copil, trupul putrezește.

Dar tot el va spune cu siguranță într'altă zi: „Pricep pentru ce mor, pentru ce îmbătrânesc, pentru ce-i nestatornic tot ce e în lume; toate sunt așezate așa ca să-mi aduc aminte că eu sunt vecinic. Dacă aici trec prin valea pustie a lacrimilor, nu-i nimic, voi ajunge odată în grădinile bogate a veciniceii mângăeri și fericiri.

Ca să plângem cu adevărat trebuie să ne obișnuim a ne gândi adânc, a observa neîncetat, a nu lăsa nici când sufletul să adoarmă. Câți oameni trec în zădar prin viață ținându-și capul sus, fără să vadă totuși ceva, fără să priceapă! Ei nu văd nici o deșertăciune în viață până la pra-

gul morții, ei nu plâng, fiindcă nu vreau să-și dea seama cât se elatină de tare corabia pe care umblă.

Să plângem deșertăciunea vieții, pricepându-o, nu înseamnă a vărsa mereu lacrimi. Plânsul nu stă în lacrimi, lacrimile sunt numai un semn al plânsului care isvoarește din suflet. Plânsul e sguduirea puternică a simțirii noastre, iar simțire nu se sguduie decât la lumina minții și la îndemnul voinții.

În acest înțeles a plânge deșertăciunea vieții, înseamnă a începe o nouă viață. Aici se arată cea mai mare minune a lumii. Tot ceea ce viează trebuie să ducă o viață care să cadreze cu legile stăpânitoare din natură. Numai omul poate via afară de cadrele naturii, numai el poate începe, încă în lumea aceasta, o viață supranaturală. Numai el are putința să anticipeze nesfârșitul în ceea ce-i sfârșit, vecinicia în ceea ce-i trecător. Numai el poate coborî viața cerească în viața pământească, în sufletul său.

Cei cari plâng deșertăciunea vieții de pe pământ, marele plâns al existenței, nu fac altceva decât coboară viața cea de sus întru acestea de jos. Cred că ar fi mare greșală să credem că cei ce văd în lume „o vale a lacrimilor“, ar putea trăi aici fără alte credințe, fără alt ideal. Fără ideal — ori cum ar fi el — nici un om nu poate viețui. Cred asemenea c'ar fi o greșală de căpetenie să se spună despre ei că urăsc

pe deplin evaluați, cari au făcut maturitate și au ascultat patru ani teologie. Astfel va putea obveni cazul, dacă pe preoții deplin evaluați li oprim dela posibilitatea ridicării venitelor lor, că atunci când universitatea din Budapesta ridică la facultatea teologică evaluația la 5 ani, să avem preoți deplini, apoi mai puțin și în urmă preoți cu evaluație mică. Atunci vre-un guvern sau legislație viitoare va putea zice că numai preoții deplin evaluați pot să capete ridicarea salariului.

Mai vreau să amintesc ceva Ilustrii magnați! (Să auzim). Guvernul atinge în proiectul de lege și chestia fundațiilor întrucât fundațiunile preoțești, nu le acceptază decât în cazul, dacă înaltul guvern le aprobă de mai înainte, încât ameliorarea aceasta să nu fie computată în congră. Până acum — mărturisesc — s'au aprobat unele fundațiuni private, în cari s'a accentuat, ca preotul, sub titlul anumitor servicii — ștolă și alte funcțiuni bisericesti — să primească anual o anumită sumă, dar aceasta să nu fie computată în congruă. Aceasta va avea în ori ce caz un efect rău asupra însuflețirii fundațiilor private, cari prevăd ameliorarea venitelor preoțești, și țanta pe care înaltul guvern vrea să-o ajungă prin cvinvenale, că adevărat, aceasta însuflețire să se desvolte și ca credincioșii să augmenteze venitele preoțești în respectivele comune, la ce li îndemnăm și noi, — prin aceasta va scădea, căci tot cel ce face o fundațiune privată, vrea să dispună asupra fundațiunii lui proprii. Și mai este o considerare, ilustră casă, că după ce în senzul acestei legi, în provincia metropolitană de Alba-Iulia și Făgăraș, — numai 180 de preoți se împărtășesc de cvinvenale, iar 494 de preoți nu primesc nimic, — între aceștia sunt 189 preoți cu evaluație deplină, iar 305 cu

evaluație mai puțină — deci foarte ușor să poate întâmpla, că nu vom mai avea de aci înainte preoți, cari au terminat gimnaziul. Căci aproximativ o terțialitate din comunele cari nu primesc cvinvenale, au preoți cu evaluație deplină, dar când aceștia vor vedea, că nu li-se îmbunătățește soarta: atunci tinerimea nu se va mai înbulzi la cariera preoțească și astfel se va realiza un efect cu totul contrariu, decât cel dorit.

Pe baza celor expusă, îndrăznesc a ruga înaltul guvern, ca în legătură cu retractarea §-ului 9 să bineveiască a retracta și pretenziunea foarte severă a paragrafului 5 și să ia măsură, ca proiectul de lege să fie astfel trecut prir retorta legislativă, încât fiecare preot, fie de o evaluație mai mare sau mai interioară, să primească și cvinvenalul ce-i compete în proporție cu congrua. Și după ce nu putem spera, ca ilustra casă a magnaților să retrimită acest proiect de lege la cameră, căci numai acesta e forul, numai acolo se poate retrimită, iar nu la guvern; binevoiască dl ministru de culte și instrucție a afla o modalitate, care să repare lacuna ce o aduce acest proiect de lege ameliorării venitelor preoțești și să cumpănim, cum am putea în proporție cu relațiile locale, cu consenzul autorităților episcopale respective, de-a împărtăși pe acești preoți, nu numai în ajutoriu, ci în urcare regulată de salariu. Probabil prin un adaus la proiectul de lege, sau pe altă cale înaltul guvern va afla de bună seamă modalitatea, pe care a descris-o atât de convingător episcopii români gr.-cat., cari au vorbit înaintea mea. De altcum primesc în general proiectul de lege, ca bază a discuției speciale.

O constatare.

Contele Stefan Tisza a zis în vorbirea sa din Casa magnaților cu prilejul desbaterii asupra proiectului cvinvenalelor, următoarele: „Proiectul de față nu e îndreptat împotriva cetățenilor, aparținători vreunei naționalități din țară. Eu rog tare pe fiecare membru al acestei case, ca în aceasta chestie să nu amestece considerații naționalistice, pentru că aici statul măsură cu măsură egală la fiecare preot, ce are evaluație egală, fără considerare la confesiunea și naționalitatea sa. Întru cât este deosebire, aceea se motivează prin chestia evaluației, în mod obiectiv. Nu a fost așa — dară un lucru mai de prisos, mai nemotivat și nefericit, ca a vărsa apă tare a neîncrederii și subceptibilității naționaliste și asupra acestei acțiuni legislative, care ofere din partea statului prerogative și daruri și e menită să trească în fiecare cetățean a statului sentimentul de îndestulare, fără deosebire de religie și naționalitate“.

Față de aceste enunțări solemne a Dlui ministru-prezident, ținem să cităm paragraful 2, din proiectul cuinquenalelor preoțești:

„Se împărtășește cu cuinquenal fiecare preot, care păstorește în *atare comună*, a cărei venit e

lumea. Lumea poate să-i urască pe ei, dar ei nu urăsc lumea. Vecinica pildă e însuși Isus Hristos, și după el toți sfinții bisericii și toți oamenii mari ai lumii.

N'o urăsc, dar pricepându-o, se folosesc de lucrurile lumii numai întrucât au nevoie de ele. Din prisosul lor — folosesc, ajută pe alții. Lumea zice: sfântul cutare a fost dușman al vieții, din motivul că el nu s'a folosit de viața așa ca alții. Dar s'a folosit cât i-a fost de lipsă. Dacă fiecare muritor ar lua din bunurile vieții numai atât decât are lipsă, nu li s'ar mai părea neînțeleasă viața sfinților, nici săraci n'ar mai fi în lume.

Cei cari plâng deșertăciunea acestei vieții se vor mângăia, încă în viața aceasta, coborând în sufletele lor altă viață, așteptând mângăierea cea adâncă dincolo de moarte.

Deșertăciune este însă nu numai în lumea din afară, ci mai vartos în lumea din noi înșine. Și aceasta trebuie să o vedem, să o simțim ca să putem plânge marele plâns al existenței, și ca să ne putem învrednici de mângăierea cea vecinică.

Trebuie să ne plângem „trupul nostru cel plin de moarte“, cum și l-a plâns s. Pavel, trupul, viața noastră apăsătoare spre rău și spre păcat. „Vedem ceea ce e bine și facem ceea ce e rău“.

Trebuie să ne cunoaștem, ca apostolul

neamurilor, aceasta slăbiciune, să nu ne încredem în puterile noastre, ci, ca el să cerem ajutorul lui Dumnezeu. Atunci ne va veni și nouă mângăierea, ajutorul, grația Domnului. Ne va răspunde, la geamătele noastre, ca și lui „Destul îți este ajutorul meu, pentru că în luptă se întărește cel drept.“

Fericiți sunt cei ce plâng astfel, pentru că aceia se vor mângăia. Se vor mângăia, încă în lumea aceasta prin grație, doar știm bine că grația isvorește, e darul Mângăitorului, a sfântului Spirit.

Sunt fericiți pentru că prin ajutorul grației vor face faptele vieții celei de veci, vor rămânea vlăstare de vie crescute din trupină, și nici nu se vor usca nici în foc nu se vor arunca. Sunt fericiți pentru că nu vor trăi înzădar.

„Fericiți sunt cei ce plâng, că aceia se vor mângăia“.

Ploaia, plânsul cerului, e roditoare, și fără de ea viețuitoarele pământului nu pot trăi. Însă ea nu schimbă firea lucrurilor. Plânsul sufletului e însă neasămănat mai roditor. El coboară pe pământ viața cea peste fire, aruncând sămânțe nouă, din cari răsar flori vecinice, în sufletele noastre.

„Și, în ceasul ăst de seara, am rămas treaz până târziu. Mereu îmi revine o întrebare: Când e seceta îndelungată și vine o ploaie toți oamenii mulțumesc lui Dum-

nezeu, ca de pildă moș Ioniță acum, care de nenumărate ori își făcu cruce zicând „Mulțămim Tatălui“. Dar cine dintre oameni se gândește să mulțamească lui Dumnezeu pentru că ne adapă sufletul, ne face sufletul să lăcrimeze? Și mai ales cine se roagă lui Dumnezeu ca se ridice seceta ce uscă sufletele atâtor muritori?

I. Agârbiceanu.

Cugetări.

De te doare sufletul nu merge între oameni, ci intră în biserică și acolo vei găsi de bună seamă o Inimă, care te înțelege și care te va mângăia.

*

Cu toții trebuie să ne nizuim spre perfecțiune, căci numai astfel putem să câștigăm lupta ce o purtăm în interesul binelui comun.

*

O greșală a vieții noastre este, că șotim timpul fără sfârșit, iar vecinicia, ca și cum pentru noi nu s'ar mai începe.

Vieța e ca și o scenă mare, pe care apar tot alți și alți teatraliști, cari joacă comedii, drame și tragedii, tot cu alte cuvinte, alte mișcări și altă îmbrăcăminte.

îndreptătit după legile în vigoare, până la întregirea congruală mai înaltă, până la suma 1600 cor.“

Va se zică, nu e vorba de preoți cu calificatie mai înaltă sau mai inferioară, după cum le place dlor ministri să accentueze, ci e pur și simplu vorbă de lipsirea de cvincvenale a tuturor preoților, cari *păstoresc în comune*, aflate de legea din 1898 art. în grija preoților bialisti, ori calificați cu mai puțin de opt clase gimnaziale și trei ani de teologie. Așadară să nu mai vorbim de preoți, ci de parohii.. Și de oarece, cu ocaziunea desbaterii proiectului romano-catoliciei și toate confesiunile protestante s'au declarat mulțamite cu proiectul, fiind că pe ei îi favorizează în deosebi, și împotriva lui sunt numai preoții români gr.-cat. și gr.orientali, e lucru limpede că — „nu e îndreptat împotriva vre- unei naționalități.“ (??) Va rămânea însă un lucru curios, că legea de cvincvenale nu dă cvincvenal la 494din preoții nostri gr.-cat. arhidieceșani, iar dintre cei gr.-ort. cam 85% nu vor căpăta cvincvenale. Și, nota bene, acestea nu atât pentru insuficiența calificației preotului, ci pentru „insuficiența“ parohiei. Cuvântări se vor mai putea spune și se vor mai spune de bună seamă, aceea însă, că la elaborarea acestui proiect n'au fost cu părintească considerare la stările parohiilor și preoților nostri românești, nu o va putea zice nici contele Tisza.

Mai cu sporiu cu plata.

Este știut, că ziarele noastre românești din Ungaria în lipsa altui ajutor material se susțin numai din banii trimiși de abonați. Intre acestea nici foaia „Unirea“ nu face excepțiune. Prin urmare dânsa va prospera totdeauna — ca ori și care altă foaie — în proporție cu plățirea mai regulată ori mai neregulată a abonamentelor.

Ni se dă ocaziunea să vedem pururea o nepăsare în ce privește plățirea abonamentului la această foaie — care așazicând azi e indispensabilă pentru preoțimea noastră gr.-cat. din Ungaria, — nepăsare, care își ajunge culmea la acel preot din jurul Blajului (numai la acela?) care *restează din anul prim adeca de 23, zi: douăzeci și trei de ani cu abonamentul!* (Nr. 49 a. c.) Uităndu-mă mereu la „posta administrațiunii“, am văzut și văd că mulți abonați sunt în restanță cu prețul abonamentului la „Unirea“: unii din anul 1895, alții din 1898, alții din 1900, 1901, 1902 și așa mai departe; „iar regulat“ — scrie redacția „Unirei“ în nrul 49 din a. c. — *nu plătesc mai mult de 50 inși* (din dieceza Gherlei). Și apoi câți vor fi restanțieri și din celelalte dieceze?

Fiind între abonați și de aceea, cari plătesc abonamentul foaiei regulat — ră-

mând doar la unul ori altul ceva în acest an bătut de Dzeu, dar încolo *au tot dreptul să pretindă, ca restanțierii să-și achite abonamentele toate, căci aceea ce a fost până acuma, numai poate merge.*

Și nici nu cred că s'ar afla vreun frate în Hristos, ori alt abonent — fie cleric, fie laic, — care să nu consimtă cu cele scrise de mine acuma și să nu pretindă regularitate mai mare la plățirea abonamentelor. Nici prin minte nu i-ar trece cuiva să pretindă această regularitate, de cumva „Unirea“ ar avea la dispoziție un fond de câteva zeci ori sute de mii de coroane, din care să se susțină. Așa însă, susținându-se această foaie din abonamentele incurse, merită mai multă considerare și mai mare sprijin!

Să nu se uite nici aceea, că nesprigîindu-se „Unirea“ cum trebuie, nu poate să ajungă la nivelul recerut nici ce privește formatul, pentru că nu sunt mijloace din cari să se plătească nici tipografia, nici colaboratorii etc. Și dacă într'o bună dimineață ne-am trezi că „Unirea“ ni se prezentează numai odată pe săptămână ca mai înainte oare a cui ar fi vina?

Poate că administrația de mult ar fi încasat abonamentele restante pe cale legală, de nu și-ar fi adus aminte cât de rău stă „a pâra popă pe popă“! Au apus multe ziare din pricina, că nu au fost sprijinite cum se cade. Vrem doară să vedem și „Unirea“ în șirul aceloră? „Ba nu, Doamne ferește“ vor răspunde și restanțierii cu o gură, eu unul așa cred. Dacă nu, atunci vă rog d-lor și fraților: *mai cu sporiu cu plata!*

Iuliu Pop, preot,

Examenul dela școala din Seuca (Sălagiu).

În 25 Maiu 1913 s'a ținut examenul final dela școala gr. cat. română din comuna Seuca, fiind de față: M. O. Demetriu Coroian zelosul protopop al tractului Tășnad-Sărănad, Vasile Mureșan preotul local directorul școlar, inteligența și întreg poporul din comună.

S'au examinat elevii din toate obiectele de învățământ și au răspuns foarte bine atât din limba română, cât și din cea maghiară. Au fost întrebați toți pruncii școlar din cele șase clase din toate obiectele de învățământ, dovedind toți o diligență și cunoștințe frumoase.

După fiecare obiect de învățământ a urmat câte o poezie potrivită cântată în cor de tinerimea școlară. Au plăcut foarte mult: „Școală mult iubită, dulce și dorită“, „Hora unirei“ „Țară mândră și măreață“ etc.

După obiectele de învățământ au urmat dialogurile: „Tata și fiul“ despre măestrii între Nistor Ghila și Gavril Pop elevi de a III-lea desp. Despre „Lux“ între Veronica Pop și Emilia Mihuleve de al II-lea despărțământ.

După acestea au urmat declamări de poezii în l. română și maghiară. Foarte mult au plăcut poeziile: „Limba mea“ declamată de Veronica Pop; „Ce te legeni codrule“ declamată de Emilia Mihuleve; „D-zeu Atotputernic“ de Florea Chețan; „Cântec de vară“ de Sabin Toduț. „Plugul meu“ de Traian Burcaș; „Rugăciune“, de Vasiliu Pustai — „Az igazság és a hamisság“ de Gavril Pop; „Érkölcsi szabály“ de R. Șaitoar, „Unde raza luminează“ de Al. Moise etc.

La sfârșitul examenului protopopu tractual: Demetriu Coroian a ținut o vorbire potrivită și plină de învățatură. A lăudat mult zelul neobosit al învățătorului local, Ioan Toduț, precum și diligența școlarilor, sfătuind părințește pe iubii poporeni ca să-și trimită și pe viitor pruncii regulat la școală, prețuind din inimă școala și stimând pe învățător care cu mare însuflețire ridică vaza morală și culturală a poporului. Să nu uite poporul că azi fără carte omul în lume n'are parte. A lăudat și pe directorul școlii: Vas. Mureșan, care fiind morbulent și înaintat în vârstă, se interesează așa mult de cauza învățământului poporal.

După acestea s'au împărțit cărți de rugăciuni și bani elevilor mai diligenți. Cărțile au fost dăruite de inimosul român Gheorghe Dohan, împreună cu buna creștină maică sa: Iuliana Lung, iar banii în suma de 4 cor. de Dnii: Ioan Descaș și Vasiliu Pustai jude comunal.

Examenul s'a ținut în zi de Duminică după amiază dela 2 ore până la 6. S'a finit cu rezultat foarte bun și a fost un examen de model.

Părinții s'au depărtat dela școală mângâiați convingându-să, că pruncii lor învață așa multe lucruri bune și folositoare pentru viață.

Raportor.

Reviste.

Conflictul sârbo-bulgar. Telegrammele mai nouă anunță, că încordarea dintre aceste două state s'a mai potolit, și dacă nu va interveni vre-un caz extraordinar pacea se poate considera deocamdata de asigurată. Intervenirea Rusiei și-a avut așadar rezultatul ei pacinic, iar scuștina sârbească probabil va primi propunerile Ministrului prezident Passics privitoare la tratatul cu Bulgaria. Cu atât mai nelinistitoare sunt însă știrile, ce vin de pe câmpul de războiu delagranițele țărilor unde trupele inimice stau față în față și se ciocnesc mereu. Mai nou se anunță o sângeroasă luptă de pe malurile râului Zletovo, Bulgari au trecut râul și au atacat pe sârbi pe cari iau scos cu baioneta din șanțurile întărite. Pe urma pedestrimii bulgare a trecut în ofesivă și cavaleria bulgară, alungând pe sârbi și ocupându-le una după alta fortificațiile. Sârbii primind pe urmă ajutoare au respins pe bulgari cari au pierdut lupta, lăsând pe câmpul de război, aproape 400 morți și răniți. Dintre sârbi au căzut cam 200.

Executarea ucigașilor lui Mahmud Sefket. Marți dimineața la 3 au fost esecutați ucigașii marelui vizir Mahmud Șefket. Dintre con-

spiratori au fost judecați la moarte 12, iar alți 12 au fost judecați la in contumațiam. Acești din urmă au putut scăpa peste graniță și s'au refugiat în alte țări. Sultanul a subscris sentința de moarte a tuturor, pe urma căreia au fost spânzurați pe piața Baiazid 12 inși, dintre cari unii sunt înrudiți și cu sultanul. Toti au murit fără să arete cel mai mic semn de frică sau de părere de rău. Toți au fost convinși că spiritul modern european a dus la ruină imperiul otoman, iar reprezentanții aceluia, actualii potentăți ai Turciei, turcii tineri, trebuiesc stârpiți. Revolta ce am crezut că se va isca pe urma uciderii marelui vizir, nu s'a întâmplat, iar ei și-au plătit actul pripit cu vieața.

Pentru fondul Cultural.

Cu viață mulțumire constatăm interesul preoților și mirenilor noștri față de fondul Cultural arhidiecezan și ne împlinim o plăcută datorință continuând șirul binefăcătorilor acestui fond:

1. Ioan Marian preot Beldiu	200—
2. Teodor Sârbu Armeni	200—
3. Traian Novac comer. Blaj	200—
4. Dr. Iuliu Florian preot mil. Cluj	1000—
5. Ales. Rosciu preot Pețelca	300—
6. Ales. Oltean Tothaza	200—
7. Valer Florian v. protopop Racovița	400—
8. Ioan Bastea preot Cinc	200—
9. Ioan Pop preot Ercea	200—
10. Dionisiu Velicea preot Spătac	300—
11. Ioan Moldovan preot Vișă	200—
12. Dem. Ciain preot Brad	200—
13. Aug. Folea preot Boziaș	300—
14. Ioan Handrea preot Mănărade	300—
15. George Caian preot Ilimbav	400—
16. Andreiu Dragota Chendea	200—
17. Ioan Crișan preot Ohaba	200—
18. Romul Rus Tătărlăua	200—
19. Ioan Topan preot Hodiș	300—
20. Ales. Târnavean prot. Pogăceaua	500—
21. Emil Poruț Măciș	200—
22. Filip Pârvu	300—
23. Ioan Peceia inv. Poeni	200—
24. Porfiriu Pop inv. Bîia	200—
25. Blaga Tâmaș Bologa	200—
26. Gavril German preot Filea	200—
27. Nic. Avram inv. Ighiu	200—
28. Ioan Pleșa inv. Velțiu	200—
29. Ioan Metea inv. Vereșmort	200—
30. Em. Irimie inv. Iara	100—
31. Emil Mureșan Petrind	100—
32. Ioachim Totoian Chișfalau	500—
33. Nicolau Muntean Lissa	200—
34. Valer Comșa Copăcel	800—
35. Dum. Pleșca Șaldorf	200—
36. Ioan P. Vlad preot Șaldorf	300—
37. Dr. Aug. Raț adv. Turda	1000—
38. Galacteon Vas preot Daia sâs.	160—
39. Andreiu Radeș preot Berivoiu	100—
40. Ioan Topan Hodiș	100—
41. Ioan Corbu Bistrița rata IV. de	20—
42. Valer Comșa Copăcel	20—
43. Dumitru Vas Arpaș	125—
44. Biserica din Sălciua	10—
45. Colectăți în	10—
46. Nic. Moldovan Cornițig	100—

Diverse.

Știri personale. I. P. S. Miltropolitul *Victor* s'a reîntors ieri în 27 l. c. cu acceleratul de seara din Budapesta, unde a luat parte la desbaterile casei magnaților.

Cursurile de vară la Vălenii de Munte se vor începe în anul acesta la prima Iulie vechiu. Cei-ce doresc să ia parte, să se adreseze de cu vreme dlui profesor universitar Nicolae Iorga, de unde vor primi informațiile necesare. Se vor ține și de astă dată conferințe și prelecțiuni din domeniile diferitelor științe, cari pentru noi ardelenii își au farmecul deosebit și pentru limba ușoară și dulce cu care se spun.

Catastrofa vaporului „Verité“. Vaporul „Verité“ din Franca cu ocaziunea manevrelor marine a suferit o mare înfrângere. Cei de pe vapor abia au avut atâta timp încât să sosească la țarm ca nu cumva vaporul să se cufunde de tot. Aceasta-i deja a treia catastrofă în decurs de câteva zile.

În amintirea luptei de pe câmpul Mierlei. Sârbia s'a pregătit, ca în amintirea acestei lupte se rtdice o statuie frumoasă. — La desvălirea aceleia vor conveni regii Petru și Nichita.

Petreceri. Tinerimea română din Holod și jur, invită la concertul ce-l aranjează din prilejul adunării generale a desp. „Ceica al Asociațiunii“ Duminecă în 13 Iulie n. în Hold.

— „Reuniunea femeilor române din Abrud, Abrudsat și jur“ invită la producțiunea teatrală împreună cu dans, care se va ține în Zlatna, Luni în 7 Iulie n. 1913 în ziua „Nașterii sf. Ioan Botezătorul“, în pavilionul de vară a Hotelului Mihail Moldovan.

— Teologii români sălăgeni invită la petrecerea de vară, care se va aranja Duminecă în 13 Iulie st. n., în Jibău în sala hotelului „Unio“.

Himen. Aurelia Petran și Iuliu Galiș invită la serbarea cununiei lor, în 3 Iulie, în biserica gr.-cat. din Ciurmărna.

Ștergerea dreptului de „veto“. În Norvegia s'a șters dreptul de veto al regelui. S'a făcut aceasta în absența lui, când era dus în Copenhaga să-și cerceteze pe rudenii sa. El a primit hotărîrea fără să protesteze. Tot atunci au căpătat drept de alegere și femeile. E curios înse, că alegători bărbați în Norvegia sunt vre-o 500,000 iar femei peste 525.000. Emancipație.

Examen scripturistic de maturitate suspendat. La gimnaziul din Cegléd, cu ocaziunea scripturisticului din matematică s'a petrecut un caz foarte ciudat. Profesorul Dr. Emanul Vajticky, veghiând de la 8—9 a căutat prin logaritmemele băieților nu cumva află izvoare suspecte și neiertate. A și aflat nescari însemnări la elevul H. Rezső, care fusese un băiat eminent în toate clasele gimnaziale. Profesorul l-a suspendat numai decât. Acesta infuriat s'a dus la Directorul suprem, a insinuat cazul și i-a cerut permisiunea să facă de nou examenul scripturistic. A fost însă respins. Atunci băiatul în mânia lui scrie o suplică Directorului suprem în care spune că profesorul

s'a purtat necorect la scripturisticul din l. latină, căci le-a tradus tuturor întreg textul. Acesta aduce lucrul la cunoștința Directorului gimnazial cerând totodată deslușiri și cercetare imediată. Acesta citează pe băiat la sine, i-a cu el protocol în care se susține celea spuse și scrise Directorului suprem. Mai aduce apoi pe unul, care fascionează tot așa. Profesorul speriat chiamă pe ceilalți la sine și li roagă să-i dea o declarațiune că fasciunile susținute de cei doi colegi ai lor nu corespund realității. Elevii însă nu se învoesc, ci dau o declarațiune în care spun, că nu-i adevărat că profesorul le-ar fi dictat textul întreg în traducere, ci le-a spus numai câteva cuvinte și construcții mai grele.

Directorul gimnazial aduce cazul la cunoștința Ministrului, iar acesta dă ordin ca elevii să repețască examenul scripturistic din l. latină, dar în locul lui Vajticky designează de profesor pe Stefan Farkas, care va fi examinator și la examenul verbal de l. latină.

Moștenitorul de tron al Turciei bolnav. După atâtăva știri mai noi, moștenitorul de Tron al Turciei, e atacat de alienație. Se observă aceasta mai ales de când călătorise prin Viena. Deatunci mereu spune că vrea să moară. La porunca sultanului e pus sub pază coatină. Se crede aa Se crede că succesorul sultanului va fi principele Vahid Eddin.

Atentatorul regelui Alfonze din Spania. Alegre Schanchez, care a intentat asupra vieții regelui Alfonso, la ultima ascultare spune că nu-și aduce aminte de nimic, deoarece e bolnav de epilepsie. Știe înse atât că și-a descărcat revolverul voind să-și curme vieața, fiind inconștient de fapta sa. Pertractarea era deja târzie, când pela miezul nopții au cerut să i-să aducă sentința de moarte.

Cu automobilul. Prințul Leopold Salvator și cu fca sa făcând o tură prin Alpi cu automobilul, voiau să apuce în Toblach Trecând pe lângă Fiera di Primiero, automobilul sa ciocnit, la o întorsătură, de o stâncă uriașă. Norocul a fost, că șoferul nu și-a pierdut prezința ci îndată la și oprit. Prințului și ficei nu i-sau întâmplat nimic. Automobilul însă s'a zdrobit intrată încât numai cu mare greu am ajuns în satul mai apropiat, de unde prințul a mers în Toblach unde a intrerupt tura, iar de aici a venit la noi în Ungaria să iee parte la deprinderile de arme ale tunarilor.

Balonul uriaș alui Edison. Bill Edison, fiul marelui inventator, călătorind prin orașele mai mari ale Europei s'a oprit în Berlin, unde în fața mai multor prietini, a declarat că tatăl său își construiește un nou balon, care va fi în stare să ducă cu sine vre-o sută de persoane făcând pe oră o o cale de optzeci — o sută de Chilometri.

Cătră On. Cetitori.

Ajunși la jumătatea anului, rugăm pe On. Cetitori să binevoiască a-și renoui abonamentul.

Indeosebi adresăm rugarea, cătră cei-ce se află în restanță de mai mulți ani, să își achite datoria, căci foaia nu li mai poate aștepta.

Administrația.

Partea Literară.

Despre vieța curată.

Indreptar pentru tinerii culți.

de

ANTONIU SZUSZAI.

Trad. de

EMIL TATAR.

(Continuare).

Comerciantul care voiește să-și adune cumpărători, prin trezirea curiozității păcătoase, prin această procedură, dă dovadă că nu are simț de omenie și conștiință. Pe deapsa cea mai bună, ce ar putea să o capete un astfel de om ar fi aceea, că toți tinerii și oamenii de omenie să se înțeleagă a nu mai pune piciorul în prăvălia, care pune în circulație astfel de cărți și ilustrate. Prin aceasta ori-ce om cinstit ar lucra numai în interesul său, căci poate fi sigur, că comerciantul, care nu dă nimic pe conștiință, și pe el îl va trage pe sfoară, când numai i-se va da prilej. Dar prin încunjurarea acestor cuiburi de corupție a tinerimii, oamenii ar săvârși o adevărată faptă de îndurare, căci astfel ar putea ajunge la rezultatul, ce altcum nu se poate obține. Căci comercianții îndatăce ar observa că oamenii le încunjură prăvălia, din cauza lucrurilor scandaloase din ea, ar fi aplicat să-și curățească prăvălia de murdării. Numai de nu ar fi așa de lași oamenii cinștiți, față de imbulzirea obraznică a păcatului.

S'a întâmplat într'un oraș mai mare din Germania. Un comerciant ce făcea negoț cu lucruri de arheologie, a spus în vitrină un tablou, în care Venus era pictată — nudă. Faptul acesta gena nespun pe servitoarea comerciantului care se gândea: Doamne, în câți oameni nu deșteaptă chipul acesta gânduri spurcate! A rugat deci pe stăpânul său, să delătore tabloul, dar sluga mamonului a răspuns râzând: „Ias, dacă îl va cumpăra cineva, atunci de sigur îl departez”. Biata servitoarea se gândea mai departe, dacă va cumpăra cineva tabloul prin aceasta nu devine stricacios, numai locul corupției și a smintei se schimbă. A întrebat pe comerciant, cât costă tabloul? I-a răspuns: „O sută de mărci”. O sută de mărci de bună seamă că e o sumă destul de însemnată pentru o servitoare; totuși fata a cumpărat tabloul, l-a tăiat bucăți și l-a aruncat în foc. Comerciantul a băgat în buzunar suta de mărci și râdea de „naivitatea” servitoarei, pe când aceasta în ce privește cultura adevărată a stat neasămănat mai pesus, decât stăpânul său.

În zilele noastre, când are valoare principul, că pecunia non olet, — pe bani nu se observă mirosul de unde au venit, pofta de câștig a inventat și alte lucruri ticăloase. Se lătesc tot mai tare fotografiile pornografice. Capitala noastră în privința aceasta duce rol de frunte, căci ea procedează și umple cu astfel de lucruri nu numai patria noastră, dar și străinătatea. Nu odată se întâmplă un student decăzut molipsește întreg

institutul cu astfel de fotografii spurcate. Știu că sufletele bune se îngrozesc de ori-ce tradare. Aici însă nu e vorba de aceea, ci de apărarea moralității deaproapelui nostru. Cine observă astfel de lucruri, fără nici o frică și întârziere să denunțe pe respectivul la superiori. Dacă cineva suferă de o boală de piele de atare natură, că e silit în continuu să se scarpine, nu se ia în considerare rușinarea lui, ci-l oprește dela ascultarea prelegerilor, până nu se vindecă, ca să nu molipsească și pe alții. De o sută de ori e mai periculoasă răia morală, față de aceasta orice tinăr care se stimează trebuie să înceapă lupta. Mai departe, e datorința morală a fiecăruia, să nu suferă, ca reviste cu ilustrațiuni obscene să spurce atmosfera morală a sanctuarului familiar.

În urmă voiesc să mai amintesc ceva din copilăria mea. Eram student pe gimnaziul inferior, când într'o vacanță fiind într'un oraș mai mare, soarta m'a dus la o panoramă. M'am bucurat mult, că pot să văd lucrurile minunate, ce se pot vedea în panorame, mai cu seamă că până atunci nu fusesem nici când, și de regulă studenții au multe dorințe și bani puțini, eu din întâmplare aveam ceva bănișori.

Dupăce am văzut toate chipurile cu bătăi și alte minunății, am ajuns la un loc despărțit cu perdea. Deasupra era scris: „Extra-cabinet.” Intrarea 10 cr. Trebuie că aici vor fi cele mai frumoase chipuri, cugețam în mine, am dat 20 de cruceri să mai dau 10. Așa am și făcut și până în ziua de azi îmi pare rău. În cabinetul separat erau adevărate murdăriile cele mai ordinare. Simțul bun m'a oprit dela privirea acelor murdării, dar săptămâni întregi a trecut până mi-am putut recăștiga liniștea sufletului. De atunci mi-am propus că în veci nu voi mai merge în panoramă și până acum m'am ținut de cuvânt. Cu mintea de azi aș fi grăbit la poliție și aș fi cerut pedepsirea proprietarului panoramii.

Învățând din pătauie proprie, de regulă când se abate prin comuna mea vre-o panoramă, îi trimit proprietarului un bilet, ca și în interesul său bineprimit, să se abțină dela arătarea cabinetelor „extra”.

19. Seducătorul sub masca artei poetice.

Doamne, de aș avea atâția fileri, de câteori poeți adevărați și poetastrii au cântat amorul! Dar cu toate acestea în poezii nu văd ceva primejdie mai mare, căci rari sunt poeții, cari să-și poată câștiga un număr mai mare de cetitori; poeți mari apoi nu răsar din toate tufe. Mulțumită unor tineri cari în tot chipul voiesc să arete, că sunt favoriții muzelor, astăzi peste tot putem zice, că să cetesc puține poezii. Cu mult mai periculoși sunt romanțieri. Literatura frumoasă, — oricât de frumos să-i sune numele, — totuși a contribuit foarte mult la decăderea moravurilor. Păcatele mai de frunte sunt tâmpirea simțului moral, înșălarea sau seducerea conștiinței, continua predicare a plăcerilor, ațitarea sensualității și întărirea pasiunilor păcătoase. Căci în cele mai multe cazuri, care-i cuprinsul romanului? Să luăm o sută de romane și să ne uităm așa în fugă la conținut, în nouăzeci și nouă vom afla povertiri amoroase. O pareche tinără, câte odată și două, trei, ca să fie incurcătura mai mare, — se întâlnește, se cunoaște.

Se incurcă tot mai rău. Cu cât trebuie să învingă mai multe piedeci, cu atât e mai interesant romanul. Îi poartă peste țări și peste mări, până când în urmă se întâlnește și se căsătorește. Și cu aceasta de regulă se sfârșește și romanul, cine s'ar mai interesa de soarta lor, dupăce s'au căsătorit? Să nu cunoști chiar de loc conținutul romanului, poți să-i pui în frunte titula: istoria mai multor inimi, și titula va fi potrivită totdeauna. Astfel se prezintă așa numitul roman onest. În aceste romane, amorozații se luptă de regulă contra unui prejudiciu sau interes, ce nu se poate zice că e mare rău. Sunt însă unii romanțieri cari nu se îndestulesc cu atâta, întâlnirea alor două suflete poate servi de subiect pentru cel mult o povestire: să-ți pornești eroii la luptă contra prejudiciilor sau a intereselor, e o temă desbătută de toți, — își dăpână planul mai departe scriitorul, — trebuie să afle ceva deosebit, picant și astfel își pornește eroii la luptă contra religiei, a legilor morale și uneori chiar și în contra minții sănătoase. Și sfertările aceste ridicule și enervante, eroii amorozați le sevârșesc pe dreptul fals al inimii.

Va urma.

Hârti vechi.

— Comunicate de preotul Stef. Buzilă. —

(Continuare)

b) Să zice mai încolo, că dacă numai teologii absoluți s'ar face, parohii, viădicia face nedreptate slujbei împărătești, că deoarece mai toți teologii is feciori de preoți, aceștia prin aceea să trag dela arme! Aceștia răpțire și clevetire asupra scaunului episcopesc, asupra săborului țării și asupra mai de multe ori numitelor rânduieli înălțatului împărat. Că înălțatului împărat au rânduit, dl episcop cu săborul au poruncit, că înduratele rânduieli împărătești și episcopesti pentru binele legii noastre eșite, strâns să se țae, prin aseasta nu să face nedreptate nimănuia, ci dreptate de toți. În seminar la teologie nu să primește nimic, pentrucă-i fecior de preot, ci pentrucă au învățat gimnaziu și filozofia foarte bine și pentru aceasta are talente bune și părintii au cheltuit, de lau ținut. Aceștia a face cu feciorul său e slobod fiește cărui militar încă și jăler. Că de ar putea fi teologi numai feciorii cei de preot, atunci parohul din M. O. falu (Marosoroszfalu), din Șieut, din Runc, însuși vicarășul cu cei mai mulți protopopi a țării, mai mulți domni canonici și singur Măria Sa Dl Episcop nu s'ar fi primit la seminar, nice s'ar fi pus parohi și în treptele în cari se află, că nus feciori de preoți, ci de oameni mireni. — Drept aceea vedeți, ce clevetire ați ridicat însuși asupra voastră și vă siliți cu puterea pe armat și pe cel de arme vrednic al trage de acolo împotriya înălțelor rânduieli, prin care vă faceți vinovați asupra articulusurilor militare pe care ați jurat.

c) Ziceți, că amu nice în companie nice în tot numărul regimentului nu să află teologi sau clerici, care să nu fie asăzați, care lucru încă nui adevărat. Că clericul și preotul Ciril Urza din Gledin, clericu Iacob Moroschan din Răbrișoara, clericu și preotu

Macedon. Pop din Sângeorz aproape de Rogna nus aşezați, nau parohii, ci aşteaptă să le capete. Aşiderea găta peste scurt și clericu Grigore Moisil din Şant, carei mai în capu Ragni. Deci vedeți, că clerici nu sunt numai în regiment, ci și în divizion, ba și în compania Dvoastre. Deci nu sau cazut a grăi neadevăr înaintea celor mai mari.

d) Să zice că Lupşai să se îndestulească cu Iiva mică, că dvoastră vă veți îndestuli cu Botta. Cât de nedreaptă ti zicala și judecată asta, dacă voi desfăcea vă veți mira. Deci ascultați: Dacă murind dl căpitan din Rogna, o cătană de rând ar strânge 10, 20 ori chiar 23 de cătane, (pe câți is iscăliți în scrisoarea lui Botta) lear dă făgădaș și de beut, ca săl cee să fie el căpitan și dacă cei mai mari lar face căpitan, ce ar gândi domnii legmani, stegari, strajameșteri și cadeți? Au nar striga la Dumnezeu răsplătire, că ei au cheltuit și învățat și slujesc să pășască înainte, deci nu să cade să li-se pue un om prost înainte! Aducăși aminte Botta, ce au simțit, când nădăjduia el strajameșterea, dl Obester Hermann o dete lui Domide? Da de ar fi dato la un militar de rând, ar fi stat Botta săși iasă din pele afară strigând că nui dreptate. Tocmai asemenea să silește el a face acum asupra preoților, cari de mult servesc, și asupa clericilor, cari cu multe sudori și cheltuieli sau gătit spre preoție. Drept aceea vedeți nedreptatea, ce o cereți, că batărea sau făcut cândva așa cum poftiți, totuși amu și de aici înainte nu să cade să se facă. Ci numai care a învăța filozofia și teologia și a ști limbile țării, acela să se preoțască și să slujască întâie ca caplan, apoi ca paroh întrun sat mai mic și dacă să purta foarte bine, apoi să se pue paroh întrun sat mare sau în stații de companie. Aceasta voiește Dumnezeu și poștește dreptatea și înălțatul împărat dimpreună cu dl Episcop.

e) Ceice au iscălit aceea scrisoare poftesc, ca lor să li-se lasă dreptul alegerii ca și la celelalte sate a regimentului. Că Tiha și Leșu și-au ales candidați, cari nus clerici și sau trimis în Blaj. Vedeți fraților, ce orbăcare și ce neștiință arată ceice a făcut și iscălit scrisoarea, că nime n'a lipsit, nici nu lipsește pe Rogneni de dreptul celorlalte sate. Fără aicia să silește Rogna a să ținea

de preatnaltele rânduieli împărătești și episcopești ca și celelalte sate a acestui regiment și câțiva Rogneni din interesătie rea nu voeau și să împotrivesc bunelor înalte rânduieli. Apoi nu Leșu sau ales candidat de preoție, ci parohul Mălay, fiind asuprit de bătrânețe și au cerut ajutor și ca săi fie mai spre îndemână i-s'au dat feciorul său cu aceea condiție, că până unde va putea să ție și dascălia, care el acum de mai mulți ani cu mare laudă pentru puțină plată a purtato. Și așa să facă slujba de 3 oameni adevă: una ca ficior (din lege slobod de arme) să poarte economia tătăsău; a doua să slujască în locul lui ca caplan și a treia ca dascăl prin ce rămân în slujba armelor două cătane și în cea satească două căsi. Pentru care pricini sau legat sătenii, vor face dimpreună cu biserica și casă parohială. S'a primit la Blaj cu atât mai vârtos, că poporu Leșului nice un preot sau cleric nu lau poftit nici îl poștește, că să știe căi puțin și în loc rău.*)

*) Leșul este o comună în vicariatul Rodnei situată pe valea cu acelaș nume. Preotul actual din Rodna veche Danilă Mălaiu, născut în Leș, mi-a pus la îndemână următoarele însemnări despre comuna Leș decopiate de el din o carte veche, ce o abase la fătul bisericii Ioan Pop. „Satul Leșul s'a întemeiat la anul 1620 de către Leș. Atunci au venit cinci familii din țara leșască, cari au rămas cu acelaș nume până în ziua de astăzi: Moț, Hurdiș, Todica, Varvari și Costantin. Popă și au adus după 10 ani. Mai târziu au mai venit trei familii: Solcan venită din Solca, Pălănești din Jicova și Todicanii din Todașca. La 1632 au făcut biserica și în 1662 au renoit. Au adus popă pe Sava din țara leșască cu cărți rusăști, cari și astăzi trăiesc (Părintele D. Mălaiu zice, că a văzut mai multe, dar azi, 1912 nu mai există. Nota Transcriitorului) și au slujit în limba rusească. După el a urmat feciorul lui probabil Ioan, care a început a vorbi și sluji românește cu cirile. După Ioan a urmat George Hurdiș, apoi Ion Pălan, apoi a urmat deodată trei ficiori a lui Ion Gălan anume Artene, Sava și Cosma. În 1805 Dănilă Mălaiu. 1840 Anton Mălaiu. Când cu Dănilă Mălaiu Larion Savul fusese favorit de tisturi. A venit cu botă de trestie. Dănilă Mălaiu a fost ginere la popa Dumitru și dascăl la Jăna la Olteni. La sprijinit popa Niculai Pop din Sângeorz. Preotul din Rodna veche de azi Dănilă Mălaiu e nepotul de fiu a preotului Anton Mălaiu, fiul lui Dănilă preotul dela 1805.

Apoi Tiha n'a ales nici un candidat, ce oprinduo popa Ilisie, i-sau dat preot străin și plătesc poporeni casă până vor face pe grădina bisericii. Uniții din Bistrița Bărgăului având lipsă de preot sau rugat la vicărășie să li-o plinească. Vicărășu au întrebat pe toți preoții din prejur și pe clerici și nau vrut nici unul să meargă în acel popor, pentru că nus numai vro 15 numărături, că celalalt sat ti neunit. Drept aceea sau spus oamenilor, că nici preoții, nici clericii nu vreau să meargă în aceea parohie, că poporeni is puțin și casă parohială nui. La c re ei foarte omenește au răspuns, că puținătatea nu o pot ajuta, iară cu oricâtă greutate casă parohială vor face numai să capete preot. Drept aceea vicărășu a cercat în tot divizionul, care dintre ceice știu nemțește ti mai învățat, așezat și cu purtare mai bună. Și au aflat pe căprariu Cionca din Tiha; l'au întrebat, vră să fie preot la poporul cel mic din Bistrița. El și au cerut vreme să se socotească și mai târziu și-a dat voința și așa sau trimis la învățătură la Blaj, nu pentru Tiha, că pentru Bistrița, dar nu ales de popor, ci de vicariat și în popor n'a intra până vor găti poporeni casa parohială, care după moartea lui Cionca, iară rămâne poporenilor, ca să poată băga în grabă alt preot în dânsa, să nu pătimizească lipsă cu anii, cum li sau întâmplat acum de 4 ani. Deci vedeți, că nici acest punct nui adevărat, ci sucit pentru a amăgi pe cinstitul regiment și pe dl episcop.

(Va urma).

Se află de vânzare

Portretul Escelenției Sale **Dr. Y. Mihályi** arhiep. și metropolit de Alba-Iulia și Făgăraș, — în mărime 32/48 cm. costă fco. — **1.10 cor.**

Esecuție foarte frumoasă.

Se află de vânzare la *Librăria Seminarială*.

Proprietar, editor: **Vasile Moldovan.**

Redactor responsabil: **Augustin Gruția.**

Cercetări cu deamănuntul

dovedesc, că spălătoreșele acelea, cari folosesc cum se cade și esclușiv numai **săpunul-Schicht**; posed mâni frumoase, albe, netede și moi; **Săpunul-Schicht** e tocmai de tot domol, perfect curat și în apă căldică curăță mai bine, ca toate celelalte săpunuri în apă ferbiante. Cu săpun comun trebuie să frece omul și să clătească mult, pe când cu **Săpunul-Schicht** e de ajuns o simplă nătezire a rufelor.

Extractul de spălat „**Frauenlob**” este cel mai ideal praf de săpun pentru înmoierea rufelor.

Frumuseții femeiești

nimic nu e atât de stricăcios, ca munca obositoare de zile întregi în Spălătoria cea plină de vapori, și ca năcazul zilei de spălat, când e silit omul să spele după metoda veche cu săpun ordinar. Cele ce se ajută la spălat cu **Săpunul Schicht**, se simțeso iuți, sprintene, vesele și sănătoase. Căci omul rămâne cruțat de ori ce oboseală și sdroabă, lucrul spălatului se reduce la un minim.

Extractul de spălat „**Frauenlob**” este cel mai ideal praf de săpun pentru înmoierea rufelor.

Onorate domnule!

Cunoscând multele lipsuri ale publicului românesc din provincie, am deschis în Budapesta un

Birou de informații și agentură românească.

Dau orice informații în orice cauză ce se ține de Budapesta. Esoperez rezolvarea grabnică a diferitelor rugări făcute către oricare ministru, Curie ori alt oficiu. În cauze de licențe, de căsătorie și alte drepturi esoperez rezolvare în cel mai scurt timp posibil.

Pria mine se pot comanda pe credit în rate de 5—6 ani cu prețuri eștine oricare sistem de motoare de benzină, ori de oloiu brut ori de gaz. Tot felul de mașini de trăierat, tot felul de mori cu petri fine și motoare trainice, tot felul de automobile, pompe și ferestreie și alte recvizite economice. Toate aceste vor fi garantate pe mai multă vreme și vor fi cumpărate dela cele mai vestite fabrici, — deci din mână primă, — și nu dela agenturi jidovești. Zilnic primesc plângeri dela țărani români, cari cumpărând mașini dela agenți, au fost înșelați, căci neștiind țărani români ungurește, au isecilit contracte a căror conținut nu l-au cunoscut, Planul meu este ca

să-i scutesc pe ai noștri de șarlataniile jidovilor și să-i scap de procese. — Il stătuiesc deci pe fieștecare român doritor să-și cumpere ceva să-mi scrie ca să merg eu la dânsul ori să vină dânsul la mine să ne înțelegem, — iară de agenți jidovi să se teamă ca de foc și să-i scoată afară din casele sale.

Esoperez dela băncile mari din Budapesta împrumuturi pe amortizare de 20—50 ani cu procente mici și mijlocesc vânzări și cumpărări de moșii și păduri mari.

Cumpăr grân, cucuruz, ovăs, boi, oi și porci. Tot felul de poame și legume, — cu un cuvânt tot ce are Românul de vânzare.

Caut agenți români pentru părțile locuite de români.

Pentru serviciul meu îmi plătiți o taxă după invoială Cu stimă:

L. Olariu

Budapest.

(34) 9—25

II. Margit Körut 11 1/2 2.

In Buda lângă podul Marghithid.

Dionisiu Popp.

tâmplar în Aiud - Nagyenyed, Vizuteza Nr. 3 execută prompt, ieltin și artistic toată specia de lucrări de măsurit și strungărie, precum uși, ferestri, mobile pentru casă, mobiliatură pentru școli și biserici, amvoane și iconostase.

Lucrările mele de brânza aceasta se pot vedea în biserica greco-catolică din Aiud.

(99) 21—26

Se află de vânzare la *Librăria Seminarială din Blaj*

Icoana dlui I. HRISTOS și a Preacuratei MARIA

Amândouă fac 4·30 cor. fco. Mărimea icoanelor ⁴⁵/₇₀ cm.

MILIOANE folosesc în contra

TUSEI,

răgușelei, catarului, flegmei, tusei convulsive și mătărești

Caramellele pectorale

alui Kaiser cu „trei brazi“

6050 atestate dela medici și privați garantează pentru succesul sigur.

Bonhoane excepțional bune și gustoase.

Pachete cu 20 fl. și cu 40 fleri; cutie cu 60 fleri se află la: *Carol Schieszl* farmacist Blaj. (34) 14—22

Institut de asigurare ardelean

„Transsylvania“

SIBIIU

Strada Cisnădiei 1—5.

Edificiile proprii.

recomandă

Asigurări împotriva focului

pentru edificii, recolte, mărfuri, mașini, mobile etc. în condiții avantajoase și cu premii ieftine.

Asigurări pe viață

(pentru preoți și învățători confesionali români gr.-cat. avantajii deosebite) pe cazul morții cu termen fix, cu platire simplă sau dublă a capitalului, asigurări de penziune și de participare la câștig, asig. de rezerve și asig. populare pe spese de înmormântare. Mai departe contra accidentelor, infracției (furt prin spargere) asig. p. pagube la apaducte.

Sumele plătite pentru pagube de foc până la finea anului 1912	K.	5.456.645-67
Capitale asigurate pe viață achitate		5.458.689-43
Starca asigurativilor cu sfârșitul anului 1912	foc	133.667,241—
	vieată	11.740,710—

Fonduri de întemeiere și de rezervă . cor. 2.603,400—

Prospecte și informații se dau gratuit în birourile Direcțiunii și la toți agenții.

Persoane versate în achiziții cu cercuri bune de cunoștință se primesc în condiții favorabile în serviciul institutului.

(13) 45—?

La expozițiunea milenară d'în Budapesta dela 1896 premiat cu medalia cea mare.

Turnătorie de clopot și fabrica de scaune de fier pentru clopote a lui

Antoniou Novotny

în Timișoara-Fabric

43) 2—52

clopotele găurite

de mine inventate și mai de multe ori premiate, cari sunt provăzute în partea superioară — ca violina — cu găuri după figura S și pentru aceea au ton mai intensiv, mai limpede, mai plăcut și cu vibrarea mai voluminoasă, decât cele de sistem vechiu, așa că un clopot patent de 327 kg. este egal în tonul unui clopot de 461-gk. făcut după sistemul vechiu. Mai departe se recomandă spre facerea scaunelor de fier bătut, de sine stătătoare, — spre preadjustarea clopotelor vechi cu ajustarea de fier bătut — ca și spre turnarea de toate de metal.

Prețuranturi ilustrate se trimit la cerere gratuit și franco.